

LA REGÈNCIA D'URGELL I EL REIALISME CATALÀ¹

RAMON ARNABAT MATA

REVOLUCIÓ I CONTRAREVOLUCIÓ (1820)

El Trienni Liberal (1820-1823) marca un punt de no-retorn en la crisi de l'Antic Règim i en el procés de la revolució burgesa a Catalunya i a Espanya, i té, fins i tot, una projecció europea.² Per primer cop s'apliquen de forma generalitzada i arreu del país les mesures liberals, i el país resta sota un govern constitucional i unes corts democràtiques. És aquest triomf de la revolució, del sistema constitucional, el que porta la contrarevolució. Una contrarevolució que s'inicia des del mateix moment en què triomfa la revolució (març de 1820) i, sobretot, des del moment en què es consolida (juliol de 1820), no pas com a resposta a la seva radicalització com afirma la historiografia conservadora.

Els sectors més intel·ligents de la contrarevolució tindran sempre present que la instauració del règim liberal es devia tant a l'actuació revolucionària com a la ineficàcia i esclerosi de la monarquia absolutista de Ferran VII, com havia quedat palès entre 1814 i 1820. Per aquest motiu, la direcció de la contrarevolució es presenta sovint dividida entre els partidaris de restaurar l'absolutisme sense modificar-lo i els partidaris de fer-hi reformes parcials. Tot i això, davant el perill que representava la influència creixent del constitucionalisme, ambdós sectors actuaren units contra l'enemic comú: el sistema constitucional.

Des de la proclamació de la Constitució, trobem iniciatives contrarevolucionàries. La majoria d'elles amb origen al Palau Reial i vehiculades mitjançant el clergat. El rei, principal dirigent de la contrarevolució, jugarà a diverses opcions al llarg del Trienni, segons la conjuntura política. Connectats amb aquest centre, trobem l'actuació de diversos dirigents absolutistes que, des del seu exili a França, impulsaran l'aparició de partides reialistes a diferents punts de l'Estat. La contrarevolució, en un primer moment, tenia com a objectiu dificultar el procés polític i la consolidació de la revolució, gràcies al gran nombre de reialistes (militars, funcionaris, administradors, etc.) que es mante-

1. Aquest text correspon, amb petites modificacions, a la conferència que amb aquest mateix títol vaig oferir el dia 29 de maig de 2001 amb motiu de l'Assemblea de la Societat Catalana d'Estudis Històrics de l'IEC.

2. La documentació de la major part de les afirmacions que es realitzen en aquest article, així com l'ampliació dels temes explicats, poden trobar-se a Ramon Arnabat, «Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el Trienni Liberal (1820-1823)», 2 vol., tesi doctoral inèdita, presentada a l'IUHJVV de la UPF.

nien a diversos àmbits de l'Administració de l'Estat. Aquesta activitat anirà acompanyada ben aviat d'una gran tasca propagandística contrarevolucionària del clergat, mitjançant la qual intentaran guanyar-se les classes populars per a la reacció.

Però, a més d'una contrarevolució interior, el sistema constitucional va haver de fer front a una contrarevolució exterior tan o més important que la primera. La Revolució de 1820 alterà els plans contrarevolucionaris de la Santa Aliança, ja que per primer cop des del Congrés de Viena s'encenia una flama constitucional a l'Europa de la Restauració. Una flama que de mica en mica s'aniria escampant a Nàpols i Sicília, Portugal, el Piemont... Però, paral·lelament a aquesta extensió dels principis constitucionals, les monarquies absolutistes es mobilitzaven per unir esforços i apagar les flames revolucionàries amb els congressos de Troppau (octubre de 1820), Laibach (gener de 1821), i Verona (octubre de 1822), dels quals sortiren els acords d'esclafar les revolucions italianes i espanyola. El Govern francès desplega ràpidament un exèrcit a la frontera per evitar el contagi revolucionari. Sota la protecció d'aquest exèrcit començarà a estructurar-se la contrarevolució a partir dels exiliats reialistes a França encapçalats pel marquès de Mataflorida (Bernardo Mozo de Rosales) i Francisco Eguía, amb el vistiplau del rei.

EXALTATS, MODERATS I REIALISTES (1821)

L'any 1821 es posaren plenament en pràctica les mesures liberals i això va afavorir que esclatessin un seguit de conflictes socials i polítics que s'havien anat covant des de l'inici de la revolució. D'una banda, la contrarevolució començà a tenir una força important i a obtenir els primers suports populars; i de l'altra, la implantació del sistema liberal seguint les pautes del liberalisme moderat deixà descontents alguns sectors de la població que no arribaven a veure en què els beneficiava el nou sistema, i consolidà la fractura política entre liberals moderats i exaltats. De manera que a la divisió política entre reialistes i constitucionals s'afegí, dins d'aquests últims, la divisió entre moderats i exaltats. Si a aquesta situació hi afegim una conjuntura crítica a Catalunya, amb les sequeres de 1821 i 1822 i la febre groga de 1821 que contribuïren a deteriorar de forma considerable les condicions de vida de les classes populars catalanes, tant rurals com urbanes, podem adonar-nos de les dificultats que patí el sistema liberal per tal d'aconseguir assentar-se. Per guanyar terreny, la contrarevolució va aprofitar la repressió sistemàtica del govern moderat vers els exaltats i la indiferència vers les trames absolutistes, així com el descontentament generat per la praxi liberal i la crítica conjuntura socioeconòmica.

A partir de la primavera de 1821, la contrarevolució començarà a tenir un cert ressò popular i connectarà amb els primers símptomes antirevolucionaris. A Catalunya, la contrarevolució esclatà de forma pública l'any 1821 un cop s'hagué format una xarxa absolutista que tenia els seus principals punts de suport en els convents, monestirs i bisbats catalans, així com en algunes oficines de l'Administració i en algunes sales d'oficials dels quarters de l'exèrcit. Els primers conflictes seriosos entre

constitucionals i reialistes es produïren a ciutats mitjanes com ara Manresa, Girona i Cervera, com a resultat de l'activitat d'agitació i propaganda que endegà la contrarevolució. A més, l'estiu d'aquell any aparegueren partides reialistes al nord-est de Catalunya i, a finals d'any, al sud-oest.

La conjuntura internacional també era força negativa. L'esclafament de les revolucions de Nàpols i el Piemont portaren un gran nombre d'exiliats a Catalunya i, a més, eren un toc d'alerta per a Espanya. De fet, Espanya començarà a veure's assetjada primer per un fals cordó sanitari i després per un exèrcit d'observació a la frontera francesa, que servirà de rereguarda a la contrarevolució. A França, protegits pel Govern de les Tulleries, trobaren també refugi els principals dirigents de la contrarevolució —Eguía, Mataflorida, Caralt i Malavila— i, des del país veí, començaren a traçar i organitzar els seus plans contrarevolucionaris, tot i que les divergències entre ells els impedièn de poder aconseguir resultats positius.

En l'activació de la contrarevolució i l'aparició de partides reialistes hi jugaran un paper important tres aspectes. Primer, l'actuació del cordó sanitari a la frontera francesa que es convertirà en un exèrcit d'observació que, a més de ser una amenaça permanent per a l'Espanya constitucional, servirà de rereguarda segura a les partides reialistes i de refugi dels dirigents contrarevolucionaris. Tot plegat tindrà una incidència especial a Catalunya per la importància de la marca fronterera. En segon lloc, els plans contrarevolucionaris dissenyats des de la Cort, que tenen en el rei el seu principal director i sostenidor, i que cada cop estaran més imbricats en la política internacional de les potències absolutistes europees mitjançant una xarxa d'ambaixadors secrets a les principals capitals europees. Finalment, l'aposta decidida del clergat i dels prelats vers la contrarevolució que, a més d'una tasca propagandística important que permetrà lligar antirevolució i contrarevolució, posarà al servei d'aquesta la seva xarxa organitzativa i una part important dels seus recursos, amb els quals es finançaran bona part de les primeres partides.

LES TRAMES CONTRAREVOLUCIONÀRIES (1821-1822)

El mes d'octubre de 1821 arribà a París José Morejón (oficial de la Secretaria de Guerra) enviat pel rei per tal que s'entrevistés amb Francisco Eguía. D'aquesta entrevista sortí la proposta de redactar un manifest sobre la Constitució i els seus *defectes*, que s'encarregà a Mataflorida. Aquest, tot i que les seves relacions amb Eguía ja no eren massa bones, hi accedí i a començaments de 1822 el manifest ja estava redactat, però no arribà a París perquè Eguía estava sense fons, i perquè els sectors moderats del liberalisme i del reialisme estaven en converses a París, sota l'empara del ministre francès Villèle, per tal d'arribar a un acord per «formar una Constitució, o modificar la de Càdiz para España». Mataflorida no acceptà mai d'entrar en aquestes negociacions que no fructificaren, i sis mil exemplars del manifest, amb el títol de *Manifiesto que los amantes de la monarquía hacen a la nación española, a las demás potencias y a sus soberanos*, s'imprimiren a Bordeus.

La manca o malbaratament de recursos d'Eguía paralitzà la contrarevolució i contribuï a augmentar les divergències entre els seus dirigents a Baiona: Eguía, Mataflorida, Pablo Podio, Núñez Abreu, Morejón i Calderón. Malgrat tot, el rei, el 19 de febrer de 1822, manifestà a Eguía el seu reconeixement designant-lo com a màxima autoritat de la contrarevolució. Però la incompetència d'Eguía havia generat un altre nucli dirigent a Tolosa, al voltant de Mataflorida, que el criticava dient que «los que le rodeaban no pensaban como verdaderos Realistas; que no querían emplear el dinero en la defensa de la justa causa, y que Eguía alojado en un pequeño cuarto de una Pastelería de Bayona, no quería dar audiencia a ninguno que fuese delante de la pastelera, mujer muy a propósito para publicarlo todo; porque le habían hecho creer que en los gritos de esta mujer en cualquier apuro le salvarían de un veneno o de un puñal con que le habían amenazado».³

Mentrestant, el Govern francès arribà a la mateixa conclusió que Mataflorida, és a dir, que Eguía era una completa nul·litat per dirigir la contrarevolució i que s'havia gastat sense cap efectivitat els milions que rebé per a aquests afers. El mes d'abril, el Govern francès s'adreçà a Mataflorida, a través del seu secretari Balmaseda, perquè dirigís la contrarevolució. Mataflorida exposà el seu pla d'instal·lar una regència, pla que fou aprovat verbalment pel ministeri francès que, a més, es comprometé a ajudar-lo econòmicament.

Tot i això, el mes de maig, i davant la tossuderia de Mataflorida de no acceptar cap reforma, el Govern francès també començà a ignorar-lo. Per compensar aquesta desatenció, Mataflorida intentà mantenir línies obertes amb les altres potències absolutistes (Àustria i Rússia, sobretot).

Eguía intentà sortir del seu aïllament apuntant-se a la suposada alternativa d'elaborar una nova constitució per a Espanya. Mataflorida acusà Eguía i els altres dirigents ultres de Baiona de malgastar fins a dotze milions de rals en un pla que consistia a modificar la Constitució i que tenia el seu centre en la persona de Fernán Núñez «íntimo amigo del Conde de Toreno». Posteriorment Eguía, per tal de recuperar el protagonisme de la contrarevolució, ideà un pla que consistia a impulsar un aixecament massiu a les províncies i obligar la tropa a sortir de Madrid, moment que aprofitarien unes partides reialistes per agafar el rei i portar-lo a Pamplona o a França. Per realitzar aquest pla, del qual havia estat informat el rei, calia que Eguía comptés amb la col·laboració del Govern francès, que havia de posar «ocho o diez mil hombres que se pongan a disposición de Eguía», i que aquest aconseguís iniciar un aixecament que hauria de comptar amb la col·laboració de la població espanyola.

El pla d'Eguía fou criticat radicalment per Mataflorida. D'una banda, assenyala que el rei difícilment fugiria, ja que no ho havia fet el 1808 de Baiona o de Valençay, ni el 1820 de Madrid, perquè «Fernando tiene gravada en su imagina-

3. Índice de los papeles del Archivo de la Regencia de Urgel, vol. LXXII, fol. 136v-137 («Papeles Reservados de Fernando VII», Archivo del Palacio Real –PRFVII.APR).

ción que la causa de la muerte de Luis XVI fue por haber sido sorprendido en su fuga», i la fuga fou també el pretext que s'utilitzà per executar el rei d'Anglaterra, Carles I. Afegia que «Fernando es sumamente cobarde e irresoluto por carácter». La crítica del pla d'Eguía continuava assenyalant un seguit de problemes logístics, i que «en cada pueblo hay más numero de revolucionarios que parece», i que «los pueblos siempre han estado apáticos y no nacieron sino para obedecer al que les de palos», i afegia que «las partidas no tienen la opinión de la nación, se componen la mayor parte de la hez de los pueblos, de los hombres más indecentes e inmorales, y desde el año 1808 no les han visto más que cometer robos y asesinatos por todas la poblaciones». És interessant destacar que per a Mataflorida la presència del rei a Madrid afavoria la contrarevolució: «no nos cansemos, la permanencia de Fernando en Madrid, su humillación y sus ultrajes mantienen la división de opiniones, sostienen el partido realista y proporciona la raíz de la contrarrevolución y las esperanzas del remedio».⁴

Críticat el pla d'Eguía, Mataflorida passava a explicar el seu. Segons Mataflorida, calia considerar la diversitat dels regnes que havien configurat la monarquia espanyola: «las provincias de España formaron Reinos aislados, tienen costumbres y carácter diferente, y el lenguaje que en una sirve en otras no es conducente, sus intereses son distintos, su poca industria no tiene uniformidad, su genio también es diverso». A continuació, assenyalava els passos que s'havien de seguir per a la contrarevolució. Primer, davant els intents dels liberals de prescindir del rei i crear una «Regencia a nombre del Rey cautivo, declarando sus funciones soberanas hasta que se halle en libertad, lo que tiene varias ventajas: la una, que no sacan partido de tener al rey preso; lo otro, que no teniendo ellos la opinión pública, siendo el pueblo amante de la novedad y reuniendo esta opinión los que se pongan al frente de la Regencia ha de inclinarse la balanza a favor de los nuevos que se presenten, y por consecuencia contrario a los liberales, y lo otro que aunque el partido del Rey es el mayor, y pequeño el de los liberales, se consigue que chocando dos autoridades con representación igual, tenga que salir el pueblo de su apatía y declare por fuerza su verdadera opinión y sentimientos». El segon era aconseguir el suport de les potències absolutistes:

Formando la nueva Regencia con personas que posean la opinión pública en favor de su Rey, de su Religión y de su Patria, y formada a solicitud de los Pueblos como dirá su proclama, hay una representación bastante para pedir el auxilio de otras potencias y que estas tengan un pretexto justo para darlo a un Gobierno nuevo [...]; y bien den el auxilio en público o en secreto, siempre tienen un motivo para contestar a cualquiera que lo reconvenga.

4. «Dictamen sobre el plan del General Eguía y defectos que ofrece su ejecución para el buen éxito de la empresa. Burdeos, 1 abril 1822», dins Regencia de Urgel. Años 1822 y 1823, [manuscrit núm. 1867 de la Biblioteca Nacional de Madrid].

El tercer era la propaganda, on es deia que «igualmente se circularán proclamas particulares de cada Provincia recordándoles sus deberes y alguna heroicidad particular para inflamarlas a un tiempo y que se reúnan bajo la dirección de la Regencia», i que «desde el mismo día que se publique la Regencia no cese de expedir papeles que mantenga el espíritu público; para lo cual conviene tener una prensa que en este país no se ha hallado». El quart era la formació «en cada Provincia de una Junta ejecutora que se entienda inmediatamente con los comandantes de las armas para franquearles los auxilios y comunicarles las órdenes de la Regencia celando su cumplimiento». El cinquè punt era que la regència hauria de disposar d'un «sitio seguro, porque al momento que se disperse o perezca todo acaba», i intentar agafar Madrid des de la Manxa i des del nord per obligar els liberals a deixar en llibertat el rei. Mataflorida acabava manifestant que «para esto se necesita dinero [...] sin lo que nada se hace; armas y municiones que también es dinero y un pase secreto disimulado de la frontera de Francia para seis u ocho personas, y de este modo se realizará la contrarrevolución aún sin ser preciso usar de la protección de las tropas francesas». Finalment, Mataflorida es mostrava totalment contrari a la participació directa de l'exèrcit francès mitjançant una invasió a Espanya, perquè pensava que això donaria ales als jacobins francesos per fer una revolució a França i uniria els espanyols contra els francesos.⁵

Mentrestant a la Cort continuaven fracassant els plans contrarevolucionaris planejats per Matías Vinuesa i José Álvarez de Toledo, entre d'altres. El fracàs d'aquestes opcions portà el rei a dirigir els seus esforços a convèncer les potències europees, sobretot Rússia i França, perquè *l'alliberessin* dels constitucionals (el rei mai no confià en les partides reialistes que lluitaven per ell). Per aconseguir-ho envià nombrosos ambaixadors a les principals capitals europees, perquè negociessin en nom seu la intervenció, però l'obstinació de Ferran VII a retornar al règim absolut no agradava al ministeri francès, i el primer ministre Villèle no s'acabava de decidir a donar-li suport. Des de París, el seu delegat, el duc de Fernán Núñez, li insistia que calia una declaració en la qual manifestés que no tornaria a l'absolutisme, perquè «mientras que piense en el sistema del año anterior al 22 [1820], esto es *absoluto*, no se hará nada, pues ese grito lo echa todo a perder. Es preciso para caminar bajo el principio de que solo hallará apoyo, siguiendo S.M. los consejos que le da el conde de La Garde de parte de su tío. El amo Ruso piensa del mismo modo, todos opinan así, pues lo exige la necesidad del siglo en que vivimos, muy diferente por desgracia del en que nació S.M. y así es preciso conformarse a ello, y que se sepa de fijo que S.M. quiere cumplir lo que prometió en el año 14, entonces será muy diferente, pues así

5. Informació recollida als Archives Ministère d'Affaires Etrangères. «Correspondance politique. Espagne», vol. 717, fol. 190-195, que aplega una relació de la correspondència de la Regència d'Urgell. Aquesta relació és un resum de la que conté el ja citat Índice...

se le podrá ayudar y socorrer».⁶ No serà fins que fracassi el cop de mà de la Guàrdia Reial a Madrid (7 de juliol de 1822), quan Ferran VII es decideixi a posar per escrit el seu compromís de no tornar a un sistema absolutista de govern, «restableciendo el [gobierno] de las Cortes por Estamentos, como más decoroso a mi dignidad real, como más conforme a la Religión, leyes, usos y costumbres del Pueblo español, y como más útil y provechoso para los intereses de la Nación española, según lo tiene acreditado la experiencia en el tiempo que la España fue gobernada bajo de tan benéfico sistema».⁷ Alhora, donava notícia a Eguía i a Fernán Núñez de la seva nova posició i els deia que era necessari que es moguessin també en aquesta direcció.

EL PLA DE MATAFLORIDA ES POSA EN MARXA (CATALUNYA, PRIMAVERA DE 1822)

El nucli de Baiona, encapçalat per Eguía, Núñez Abreu i el general dels caputxins, anà perdent influència arran del fracàs de la revolta a Navarra, malgrat que el rei encara hi envià, a començaments de maig, un dels seus agents secrets, José Álvarez de Toledo. A partir d'aquell moment, el centre de la contrarevolució es desplaça cap a Tolosa on s'estaven Pablo Podio, l'arquebisbe de València i el marquès de Mataflorida, que també mantenia correspondència secreta amb el rei per mitjà de José Villar. De manera que la direcció contrarevolucionària concentrà els seus esforços a Catalunya aprofitant la situació de crisi econòmica, la proximitat a la frontera i la xarxa contrarevolucionària interior.

Mataflorida restava com a principal dirigent de la contrarevolució i, a partir de l'inici de 1822, començà a tirar endavant el seu pla que consistia en la formació d'una regència a Catalunya. Es tractava d'unir el descontentament que anava generant el nou règim (antirevolució) a la contrarevolució mitjançant un seguit de promeses (reducció de contribucions, respecte de les diversitats provincials, etc.) i una campanya propagandística dedicada a desacreditar el sistema liberal; crear un contrapoder —una regència— que governés en nom del rei en una plaça forta dins del país ajudada per juntes provincials i per un exèrcit reialista, i aconseguir el suport de les potències europees.

Mataflorida contactà amb l'ennoblit Domènec de Caralt, amb l'hisendat Salvador Malavila, i amb l'aventurer Georges Bessières perquè organitzessin partides armades a Catalunya. A principis d'abril, apareixen les primeres partides reialistes importants a Catalunya —al llarg de la franja fronterera— que s'estenen pel Solsonès, el Berguedà, el Ripollès, la Garrotxa, Osona, la Selva i el Vallès. Immediatament, esclaten aixecaments reialistes a altres indrets de Catalunya. A les Terres de Ponent, aconsegueixen el control de la Noguera i la Conca de Tremp. A

6. Còpia de la carta secreta de Fernán Núñez a Ferran VII amb data de 23 de juliol de 1822 (Archivo Histórico Nacional –AHN, «Estado», lligall 2579).

7. Còpia de la carta «muy reservada» de Ferran VII a Lluís XVIII amb data de 24 de juliol de 1822 (AHN, «Estado», lligall 2579).

la Catalunya central, aconseguïen el control de la Conca de Barberà, l'Anoia, el Bages, l'Urgell i la Segarra, i instal·len a Cervera la primera junta reialista a Catalunya. A la Catalunya meridional, apareixen partides al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre.

Diversos aspectes explicarien l'important ressò i seguiment que van tenir aquests primers aixecaments reialistes que aconseguiren mobilitzar uns sis mil homes la primavera de 1822: la tasca de conspiració de la direcció contrarevolucionària i el suport econòmic que aquesta facilità; la debilitat militar del poder constitucional a Catalunya; les repercussions negatives que la praxi liberal començava a tenir sobre determinats sectors de la població; la crisi econòmica, agrícola, comercial i industrial que patia Catalunya; el paper agitador i canalitzador que va jugar bona part del clergat català; l'actuació dels caps de partida que foren una peça clau de l'encaix entre la contrarevolució i l'antirevolució; l'actitud dels ajuntaments i la pagesia benestant; la utilització de la guerra de guerrilles i la mobilització del some- tent. Mentre les partides reialistes tenien èxit a Catalunya, fracassava a Navarra un nou intent d'aixecament organitzat per la Junta de Navarra presidida per Eguía, i que tenia per objectiu estendre la contrarevolució al País Basc.

El dia 21 juny de 1822, Romagosa i El Trapense, al capdavant d'uns dos mil homes, entraren a la fortalesa de la Seu d'Urgell. L'ocupació d'aquesta plaça donava un gran impuls a la contrarevolució i significava que el pla de Mataflorida continuava executant-se sense massa problemes. El dia 22, els reialistes formaren una Junta Superior Provisional de Catalunya presidida pel bisbe d'Urgell i integrada per Pal·ladi Durán (advocat), Julià Ramos (canonge), Joan Juer (militar), i dos comerciants de la Seu: Ramon Noguer i Guillem Bons. Aquesta Junta Superior, a diferència de les anteriors amb seu a Cervera i Solsona, disposà d'un refugi segur durant força temps, tot i que patí moltes dificultats econòmiques. La Junta s'amplià ràpidament i restà formada pel bisbe d'Urgell, Pal·ladi Duran (advocat) que n'era el vicepresident, Manuel Sabater (canonge de la catedral d'Urgell), Josep M. Llopart i de Ron (hisendat de l'Urgell), Pere Abadia i Llorens (advocat de la Vall d'Aran); Julià Ramos (canonge de la Seu), i Manuel Millà. Més endavant (a mitjan mes de juliol), aquesta Junta decidí augmentar el nombre de vocals i s'hi afegiren Domènec Caralt (hisendat de Mataró i coronel d'infanteria), Quirze Teixidor (beneficiat de Calella), Josep M. Fàbregas (rector i degà de Montblanc), Josep Jordà, Francesc Soler (tinent del vicari general), Ramon Nogués (advocat, que feia de secretari) i José Antonio Nebra (advocat). La composició d'aquesta Junta, geogràficament escorada cap a la seva residència, l'Alt Urgell, mostra clarament quins eren els sectors dirigits de la contrarevolució a Catalunya: hisendats, militars, advocats i, sobretot, clergat de tota mena. En un informe posterior de Mataflorida, s'assenyala que la Junta catalana cuità «del armamento, de recaudar las Contribuciones ordinarias, de repartir las extraordinarias, de vigilar y mantener el orden de la provincia, evacuar informes y tomar providencias sobre las quejas de

varios pueblos contra algunas partidas».⁸ A partir d'aquest moment, l'esforç dels reialistes se centrà a constituir un exèrcit regular i una administració de les zones ocupades, bàsicament la part nord-oriental de Catalunya.

Immediatament, es presentà a la Seu Georges Bessièrès amb un nomenament de Mataflorida i Valero (pseudònim de Pablo Podio) per fer-se càrrec de les forces reialistes de Catalunya, però els tres principals caps de les partides reialistes catalanes (Romagosa, El Trapense i Badals) el refusaren. Fou un revés important per a la Junta instal·lada a Tolosa, de la qual formaven part l'arquebisbe de València, Mataflorida i Fleires. A començaments de juliol de 1822, la Junta provà sort nomenant José Valero (o sigui, Pablo Podio) com a nou cap de les forces reialistes de Catalunya, però tampoc en aquesta ocasió fou reconegut com a comandant general dels reialistes catalans, tot i que subornà un grapat d'oficials. Posteriorment, José Valero fou acusat per Mataflorida de «desmedida ambición y de su poca fidelidad en el manejo de intereses», i li va obrir una causa militar per intentar «asesinar la Regencia de Urgel y enterrar a sus individuos en los fosos de sus castillos», per traïció (per voler formar regències alternatives) i per «malversadores y estafadores de caudales públicos, en gravísimo perjuicio de la justa causa».⁹ Però, a més, els nomenaments fets per la Junta de Catalunya tampoc no havien agradat a alguns caps reialistes que se sentien agreujats i li negaren obediència.

Mataflorida s'adonà que sense un cap català difícilment aconseguiria el suport dels reialistes catalans, per això hagué de recórrer al baró d'Eroles, el qual substituï el triumvirat de la contrarevolució l'arquebisbe de València, i al bisbe de Mallorca, Jaume Creus. Ambdós acceptaren la proposta, tot i que el baró d'Eroles va escriure a Mataflorida dient-li que:

El ofrecer a la Nación el mismo régimen a que se atribuyen las desgracias de 1808 y 1820, me parece un medio capaz de enajenar muchos ánimos [...]. El ofrecer, pues, a los Españoles un Constitución fundada en sus antiguos fueros, usos, leyes y privilegios, adoptándolos a nuestras actuales luces y costumbres, juzgo que sea el lenguaje con que en el día conviene hablar a la Nación.¹⁰

Mataflorida contestà a Eroles:

Haciéndole ver que la proclama de la Regencia a la Nación debía ser sobre principios puramente monárquicos [...] que no cabe en las facultades de la Regencia ofrecer una Constitución adaptada a nuestras actuales luces, sin incurrir en el mismo absurdo que las Cortes de Cádiz. Que su objeto debía limitarse a sacar al Rey de su cautiverio, y a la Nación de la anarquía, y que solo bajo estos principios podía continuar su empresa, a los que si no se conformaba no había nada de lo dicho en su invitación.¹¹

8. Informe de l'any 1824, demanant al rei que recompensés els seus membres, al vol. xxii, fol. 335-360 dels PRFVII.APR.

9. Índice..., fol. 171. Sobre la Regència i la divisió dins la direcció de la contrarevolució, vegeu Antonio PIRALA, *Historia de la Guerra Civil y de los partidos liberal y carlista. Tomo I. Desde la Regencia de Urgel hasta la dimisión de Zumalacarrequí*, Madrid, 1984, p. 19-37.

10. Carta d'Eroles a Mataflorida amb data de 16 de juliol de 1822 (Índice..., fol. 162).

11. Índice..., fol. 162.

Eroles acceptà. Mataflorida no estava disposat a transigir en aquesta qüestió:

La nación no quiere Constitución, ni Carta, ni novedad alguna por ahora; el carácter de sus habitantes es sistemático, y quieren sus antiguas costumbres.¹²

Davant les dificultats creixents per controlar la situació des de Tolosa, Mataflorida es veié obligat a plantejar-se seriosament anar cap a la Seu d'Urgell. Ho reflecteix prou bé Pol de Quimbert:

Mataflorida tomando el chocolate desde Francia quería también mandar en Cataluña, y mientras que se acababa de bordar el brillante uniforme y la bandera envió a Urgell al llamado D. José Valero coronel secretario de la Junta Suprema del Reino, cuyo nombre verdadero es D. Pablo Podio oficial de tesorería o contador de Palacio, se dio tan buenas mañas que en pocos días echó fuera del círculo a Creus, a Caralt, y a la misma Junta. Escribió a Mataflorida que era indispensable una cabeza visible para ponerse al frente de todos los facciosos; hizo que algunos de estos escribiesen al ministro pidiéndole por general y este que tenía toda la confianza en Valero noticioso por el mismo de la desunión que reinaba no tuvo dificultad para enviarle el título de Mariscal de Campo y General en Jefe. Valero con este título [...] comenzó a repartir luises y napoleones de oro entre los oficiales y se captó la voluntad de estos que casi todos eran unos descamisados echados de los regimientos por su mala conducta y se declaró enemigo de Eroles y de Creus, prendió a Caralt [...]. [Mataflorida] que sin duda ignoraba el carácter catalán quiso ponerlo todo a la francesa pensando que lo mismo sería llegar a Urgell que la gente se vestiría y se disciplinaría a la francesa.¹³

Un altre problema per als reialistes era la manca de recursos econòmics. Malgrat els èxits de les tropes reialistes i la conquesta de la Seu, els francesos continuaven sense abocar-hi massa diners:

Dejémonos de franceses: el Vizconde ni aún se ha dignado escribir y en el supuesto de no contar ya con ellos para nada he resuelto salir pronto de aquí y arreglar mis cosas para presentarme al frente y salga por donde quiera; [...] pues estoy viendo que se pierde todo el tiempo que se gasta en contar con la Francia.¹⁴

Segons Mataflorida, els francesos estaven interessats a allargar el *captiveri* del rei, perquè així fes concessions als constitucionals i poder intervenir a Espanya.

12. Cartes datades a Urgell els dies 13 i 14 de setembre de 1822 (Índice..., fol. 170-178).

13. Manuel Rafael POL QUIMBERT, Testimonio de dos exposiciones que dirigió al Ministerio de España D. Manuel Rafael Pol Quimbert acerca de la sublevación de Cataluña en 1822 y del plan de una sublevación general de España, de otros documentos referentes a este asunto, al nombramiento del mencionado D. Manuel Rafael Pol Quimbert de Gobernador en la plaza de Urgel y de Brigadier y a una expedición proyectada a las islas Baleares, manuscrit 18648(22) de la Biblioteca Nacional.

14. Índice..., fol. 147.

LA FORMACIÓ DE LA REGÈNCIA D'URGELL (ESTIU DE 1822)

Finalment, a mitjan mes de juliol, el marquès de Mataflorida (Bernardo Mozo de Rosales) decidí constituir la Regència del Regne sota la seva presidència i amb el general baró d'Eroles i el bisbe de Mallorca, Jaume Creus, tenint en compte que s'havia d'instal·lar a Catalunya. Mataflorida nomenà, també, un petit ministeri amb el brigadier Antoni Gispert, responsable d'Estat; l'hisendat ennoblit de Perpinyà Ferran d'Hortafà, responsable de guerra, i l'hisendat de Fraga Domingo Maria Barrafón, que s'encarregà de les altres secretaries. Els membres de la Regència es desplaçaren a la Seu d'Urgell i el dia 14 d'agost es constituí oficialment la Junta de Regencia Suprema de España durante la cautividad de Fernando, i el dia 15 se'n feu la proclama pública.¹⁵ Tot i que la Regència justificava la seva instal·lació per la sol·licitud del poble per *alliberar* el rei de les «garres» constitucionals i dels quaranta mil reialistes que, segons ella mateixa, li donaven suport, era conscient de la seva debilitat que l'obligava a demanar ajuda a França.

La constitució de la Regència va anar acompanyada de la publicació d'uns manifests on s'intentava justificar la seva necessitat i els seus objectius: manifest de la Regència i del baró d'Eroles, i d'una exposició dirigida al rei (tots ells amb data de 15 d'agost de 1822). Els dos manifestos partien de la premissa que el rei «se vio forzado a jurar una constitución, hecha durante su anterior cautiverio (contra el voto de la España)», i que, per tant, des d'aquesta data «está cautivo impedido de hacer el bien de su pueblo y regirlo por las antiguas leyes, constitución, fueros, y costumbres de la península, dictadas por cortes sabias, libres e imparciales», cosa que justificava els aixecaments reialistes i la constitució de la Regència. En ambdós manifestos, també trobem que la crítica a les idees liberals ocupava una petita part, mentre la major part del text es dirigia a criticar la praxi del liberalisme i les conseqüències nefastes que aquest tenia, segons ells, per a importants sectors de la societat.

El manifest del baró d'Eroles tenia algunes diferències en la forma respecte al de la Regència, però era molt semblant en el fons, i per això els analitzarem de manera conjunta, malgrat que alguns historiadors hi han volgut veure diferències substancials. No existeix la pretesa tercera via reformista entre revolució i contrarevolució de l'escola del pare Suárez. Entre les diferències, cal assenyalar que en el del baró d'Eroles es reconeix que la situació del país, abans de 1820, era ja *decadente* i això explicaria que molts contribuïren (o s'abstingueren de reaccionar en contra) al triomf dels liberals; també hi trobem més èmfasi en la defensa de les corts tradicionals:

También nosotros queremos constitución, queremos una ley estable por la que se gobierne el estado [...]. Para formarla no iremos en busca de teorías marcadas con la sangre y el desengaño de

15. Hem pogut refer l'actuació de la Regència d'Urgell i dels seus preparatius a partir de l'estudi del manuscrit 1867 de la Biblioteca Nacional de Madrid, *Regencia de Urgel. Años 1822 y 1823*, i dels volums XXI, XXII i LXXII dels PRFVII de l'APR.

aquellos pueblos las han aplicado, sino que recurriremos a los fueros de nuestros mayores, y el pueblo español congregado como ellos se dará leyes justas y acomodadas a nuestro tiempo y costumbres bajo la sombra de otro árbol de Garnica. [...] El Rey Padre de sus pueblos jurará como entonces nuestros fueros, y nosotros le acataremos debidamente.

Cal assenyalar que, un cop restaurat l'absolutisme, Mataflorida va criticar la decisió d'Eroles de publicar un manifest a part de la resta de membres de la Regència:

Es muy de notar que el Barón de Eroles firma una cosa con los demás Regentes, y con fecha del mismo día dice otra a los españoles; profesa en la 1ª principios monárquicos, y en su proclama declara que quiere Constitución, y la Constitución que los Españoles establezcamos, dejando al Rey solo el jurarla. [...] Es decir que el pueblo dará la ley al Rey, y no el rey al pueblo, que es un absurdo, y un delito privar al Rey de su privativa autoridad.

Per la seva banda, el manifest de la Regència assenyalaria:

Vuestras antiguas leyes son fruto de la sabiduría y de la experiencia de siglos; en reclamar su observancia tenéis razón; las reformas que dicta el tiempo deben ser muy meditadas, y con esta conducta os serán concedidas. [...] según vuestra antigua constitución, fueros y privilegios.

Aclarim que sempre es parla de corts estamentals, de furs i constitucions de l'Antic Règim, i que les primeres i les últimes portaven segles sense executar-se, i que tot plegat era entès com una part més de la restauració de la monarquia absoluta. D'altra banda, en una proclama posterior de la Regència titulada *Catalanes* (25 d'octubre de 1822), on s'intenta guanyar la confiança dels catalans, contraposant la bona situació de Catalunya abans i la mala situació actual, es diu que la monarquia que ells volen:

Conserve las provincias en su pacífica posesión de sus costumbres inmemoriales y de sus antiquísimos Privilegios.¹⁶

Finalment, la Regència tenia una deferència vers Catalunya, prometent-li que «gran parte de su subsistencia depende de su industria y comercio, la proporcionaremos, y a sus vecinos en particular, cuantas gracias y privilegios estén a nuestro alcance para su fomento, las que se harán extensivas a otras según se las hallare acreedoras por igual energía, exceptuando solo los pueblos que se manifiestan desobedientes a este gobierno».

L'anterior Junta Superior Provisional fou substituïda per una nova Junta Provincial a partir d'unes eleccions que s'havien de fer a cada corregiment per elegir els vocals. El 16 d'octubre s'efectuà la primera reunió amb l'assistència dels vocals ele-

16. Una còpia manuscrita al vol. xii, fol. 160-164, dels PRFVII.APR.

gits que elegiren una nova junta que restà integrada pel bisbe d'Urgell com a president, tot i que renuncià en favor del vicepresident, Manuel Sabartés (canonge de la catedral d'Urgell); i per Josep M. Llopart (hisendat), Francesc Soler (tinent vicari de l'exèrcit reialista), Josep M. Fàbregas, Josep Jordà i el baró de Canyelles, com a vocals. Els seus secretaris foren Ramon Nogués i José Antonio Nebra. Joan Suari restà com a auditor de guerra de l'exèrcit reialista a Catalunya. La Junta intentà organitzar militarment i administrativa les zones sota el seu control amb les juntes corregimentals i, de fet, força ajuntaments de les comarques de la Cerdanya, l'Urgell, el Solsonès, el Pallars i el Berguedà prometeren fidelitat a la Regència d'Urgell i li pagaren contribucions. Malgrat els intents, la Junta no aconseguí establir el seu poder, i moltes partides refusaren enquadrarse en un exèrcit reialista centralitzat. No sembla, tampoc, que aquestes juntes arribessin a controlar administrativament el territori dominat pels reialistes, sinó que més aviat es produïa un retorn espontani a l'Antic Règim quant a autoritats civils. A més, sembla que no es pogué tornar a cobrar el delme sencer i les contribucions sense grans dificultats. Tampoc la reposició del delme decretada per la Regència no degué tenir efecte, ja que un mes més tard es tornava a dirigir una ordre als pobles sota el seu control en aquest sentit.

Les juntes corregimentals, de les quals en desconeixem moltes coses, estaven formades per un governador nomenat per la Regència i quatre vocals elegits pels regidors degans dels pobles que haguessin restablert els ajuntaments d'abans del Trienni. Aquestes juntes corregimentals tindrien tasques administratives, judicials, d'intendència, tributàries i militars. La idea era formar una junta corregimental a cada corregiment de Catalunya. I cada junta corregimental havia d'elegir un diputat que, junt amb els de les altres, elegiria una junta provincial. Algunes juntes corregimentals, com ara la de Tarragona, que s'instal·là a Cornudella, o la de l'Ebre, que s'instal·là a Móra, o les de Lleida, Cervera i Mataró, desenvoluparen una tasca important, unes preparant aixecaments reialistes i les altres organitzant el territori conquerit; aquestes juntes estaven integrades per eclesiàstics, advocats, militars i hisendats.

Però tornem a la Regència. Segons Mataflorida, el rei l'havia autoritzat mitjançant tres cartes secretes a tirar endavant la Regència:

Me autorizó también Villar con aprobación y consentimiento de V.M. para que me pusiese a la cabeza de una Regencia y manifestase a la Europa entera su implantación a vista de la situación apurada y riesgos en que se hallaban las graciosas vidas de V.V.M.M. y A.A. interesándole a que tomase parte en la justa defensa de su causa preveniéndome que a este fin obrase en todo con amplias facultades y con la reserva que era preciso para no exponer a Vuestra Real Persona y su Augusta familia al furor de la secta, comisión que me sirvió de norte, y cuya reserva me ha hecho el blanco de la persecución más encarnizada.¹⁷

17. Carta de Mataflorida a Ferran VII amb data de 4 d'agost de 1824 (vol. xxii, fol. 341-350 dels PRFVII.APR).

Per intentar mantenir bones relacions amb les potències, la Regència destacà a París, com a encarregat de negocis, Fermín Martín de Balmaseda. Però el Govern francès no semblava gaire interessat en la Regència, tot i que Mataflorida insistia que «efectuada la contrarrevolución en España es asunto concluido lo de Portugal» i que la causa reialista era d'un «grande interés a todos los imperios y testas coronadas».¹⁸ La veritat, però, és que el mes de setembre el vescomte de Boisset comunicà oficialment a Mataflorida que el Govern francès no li facilitaria ni un ral. Això provocarà constants problemes de liquiditat a la Regència que dificultaran el manteniment d'una estructura civil i militar regularitzada i que faran que Mataflorida perdi una part important de la seva fortuna, ja que, amb bona part d'aquesta, finançarà la contrarevolució a Catalunya. El poder real (polític i militar) de la Regència estarà força limitat, doncs, per aquestes dificultats i la diversitat del reialisme. Però més que el seu poder real, el que cal considerar és el seu pes simbòlic, ja que els reialistes havien aconseguit instaurar un govern paral·lel, per molt limitat que fos. El que sí que permetrà la formació de la Regència és que comencin a arribar armes i municions per a les tropes reialistes amb molta més facilitat que abans.

L'estiu de 1822, els aixecaments s'havien convertit en una guerra civil. Les partides reialistes arribaven als deu mil homes, i consolidaren al voltant de la Seu d'Urgell el seu domini sobre tot el nord-oest de Catalunya, apoderant-se de Balaguer, Puigcerdà, Solsona, Berga i Olot. De manera que controlaven el triangle format per la línia que aniria d'Olot a Mequinensa passant pels Pirineus; a més de nuclis importants a la Selva i al Vallès, al Priorat i a la Ribera d'Ebre, i al Baix Ebre. Mentrestant, els constitucionals, que comptaven amb uns dotze mil homes de la milícia i uns onze mil soldats, s'esforçaven a mantenir les places fortes de Vic, Manresa, Cardona i Cervera.

La victòria constitucional del 7 de juliol sobre la temptativa de cop d'estat de la Guàrdia Reial tingué un doble efecte: mentre esperonà i radicalitzà els constitucionals, els dirigents contrarevolucionaris i el mateix rei passaren a confiar la sort de la contrarevolució a les potències estrangeres que preparaven el Congrés de Verona. La Regència d'Urgell, conscient que sense l'ajuda estrangera no posaria mai fi al règim constitucional, es dirigí ben aviat als monarques absolutistes que havien de reunir-se en el Congrés de Verona, manifestant que a Espanya, des de la instauració de la Regència d'Urgell, hi havia una guerra civil que enfrontava dos governs: un (el seu), legalment constituït, i l'altre (el constitucional), usurpador, que tenia pres el rei, i que la Revolució Espanyola feia perillar la seguretat de les altres nacions. Segons la Regència, els partidaris del govern liberal eren minoritaris i el poc suport popular que tenien provenia de la corrupció (política i econòmica) que havien aconseguit generar al país. Per tal que les coses tornessin a ser com abans, calia «dispensarnos auxilios para coronar tan basta empresa, y entre ellos podrá ser uno concedernos alguna

18. Carta de Balmaseda a Mataflorida amb data de 28 d'agost de 1822, fent-se ressò de la carta que volia trametre al ministre francès d'Afers Estrangers amb la mateixa data (Índice..., I, 1 i II, 6).

fuerza armada por si necesitamos reunirla para auxiliar nuestras providencias». La Regència envià al Congrés de Verona Antonio de Vargas Laguna i Pedro Gómez Labrador que, tot i que no foren reconeguts oficialment, pogueren mantenir contactes amb Metternich i altres participants.

LA DIVISIÓ DE LA DIRECCIÓ CONTRAREVOLUCIONÀRIA (TARDOR-HIVERN DE 1822)

Mataflorida no aconseguí mai suport actiu del Govern francès que durant l'estiu de 1822 seguí intentant jugar la carta de la reforma constitucional amb la col·laboració d'alguns dirigents de la contrarevolució com ara Morejón, Antonio Gómez Calderón, Juan B. Erro, o el mateix Quesada. Fins i tot el rei francès es negava a reconèixer oficialment la Regència, i cada cop hi havia més ministres francesos a favor de «la Carta para España o modificación de Constitución, medio de reunir las voluntades», però sobretot Villèle i Corbiere.¹⁹ Balmaseda demanà a Mataflorida que aclarís la seva posició respecte de si les coses havien de tornar a l'estat de l'any 1819 o al del 9 de març de 1820, ja que en les proclames es deia una cosa i en la carta a les potències una altra. Mataflorida respongué que calia mantenir l'ambigüitat:

Ha observado V. que extrañan muchos y serán los que se llaman Realistas que la Regencia haya vuelto las cosas al estado que tenían el 9 de Marzo del año 20, no al del año 19, que hasta el último de Octubre fue cosa distinta; nadie ha querido en España dominios absolutos; yo he escrito y he hablado más que otro contra él, pero en las observaciones al Congreso he hablado cuanto conviene a los Soberanos, y por ahora ni es oportuno ni político hacer extracto de aquellas observaciones al público; lo uno porque no debe hacerse habiendo hablado a quien corresponde, lo otro porque no sirve a los liberales, quienes usan de esto como pretexto y no hay reflexión que los separe de sus intrigas, y lo otro que para los serviles es también inútil: su ignorancia es invencible aunque se les predique con un Santo Cristo a cada dedo, y así callar y adelante, y en conversación decirles lo posible.²⁰

El secretari i home de confiança de Mataflorida a París, Martín de Balmaseda, insistí una i altra vegada que l'objectiu de les autoritats franceses, segons li havia comunicat Villèle, era el de «darnos Carta o la modificación de la actual con la creación de dos Cámaras; su interés es que desaparezca la Regencia y los soldados que están bajo sus órdenes para después entrar este ejército y dar la ley según lo tienen ya acordado»,²¹ i que «convendría se dijere en algún papel público cuáles son las causas o motivos que la Regencia ha tenido por conveniente para determinar que las cosas vuelvan al estado que tenían en el año 19; porque todo el mundo se le ha figurado que es para que el Rey vuelva a su dominio absoluto, especie que nos es muy

19. Cartes de Balmaseda a Mataflorida amb dates d'1, 3, 6, 11, 18, 20 i 24 de setembre de 1822 (Índice..., fol. 146v., pel text reproduït).

20. Carta de Mataflorida a Balmaseda amb data d'11 d'octubre de 1822 (Índice..., xviii, 9, 18).

21. Carta de Balmaseda a Mataflorida amb data de 20 d'octubre de 1822 (manuscrit 1867 de la BNM).

funesta, y contribuye efectivamente a retardar que por aquí se deliberen a ayudarnos». ²² En canvi, Mataflorida es mostrà intransigent en aquest aspecte i resumia les posicions amb la frase «yo no quiero la carta de aquí [França] y ellos [Eguía] sí». ²³ En una carta posterior al rei reafirmava la mateixa posició:

[...] no convenía en España la carta de Francia, que no cabía enmienda en esa infernal Constitución, y que el Trono Español debía ser restituido a sus derechos. ²⁴

El Consell Assessor de la Regència, format per l'arquebisbe de València, l'inquisidor general, els bisbes de Tarazona, Urgell i Pamplona, el marquès de Feria i Víctor Damián Sáez, també es mostrava favorable a tornar a la situació d'abans de 1820 i en contra de les propostes d'implantar a Espanya la Carta francesa.

Malgrat tots aquests problemes, la Regència va anar rebent el jurament de fidelitat de diverses juntes territorials, tant de Catalunya com d'Espanya, així com dels principals caps militars reialistes, els bisbes exiliats i altres dirigents de la contrarevolució refugiats a França, fins i tot Eguía. Això farà que, a començaments d'octubre, Mataflorida afirmi que estaven «en una mano todas las riendas del gobierno realista». ²⁵ Tot i que també és cert que molts d'aquests reconeixements foren conjunturals (estiu de 1822) i que, el darrer trimestre de 1822, començaren les desercions i els intents de formar-ne una de nova, com feren a Perpinyà els generals Felipe de Fleires i Pablo Podio amb la col·laboració de Salvador Malavila. Fins i tot, segons Mataflorida, els seus enemics dins el reialisme intentaren assassinar-lo —a ell i a Creus— dins els forts d'Urgell:

Se sabe que en dos ocasiones se trató de asesinar en Urgel y en Llivia a la Regencia y a sus inmediatos empleados. ²⁶

Però el principal enemic de la Regència era Francisco de Eguía, amb qui Mataflorida es disputava la representativitat dels reialistes espanyols, tot i que en un primer moment (estiu-tardor de 1822) es posà a les ordres de la Regència d'Urgell. Eguía, però, pretenia convertir-se en el cap dels reialistes aixecats des de la presidència de la Junta de Navarra, amb l'excusa de «combinar las operaciones de las Provincias con la de Cataluña». Mataflorida, però, s'avançà i, en formar la Regència i instal·lar-se a Urgell (Eguía no s'havia plantejat mai entrar a Espanya), aconseguí el reconeixement de la majoria de caps reialistes, fins i tot el de Quesada que, teòrica-

22. Carta de Balmaseda a Mataflorida amb data de 2 d'octubre de 1822 (manuscrit 1867 de la BNM).

23. Carta de Mataflorida a Balmaseda amb data de 13 de juliol de 1822 (manuscrit 1867 de la BNM).

24. Carta de Mataflorida al rei amb data de 27 de desembre de 1822 (vol. xxiv, fol. 175-176, del PRFVII. APR).

25. Carta de Mataflorida a Balmaseda amb data de 5 d'octubre de 1822 (Índice..., xviii, 9, 17).

26. Carta de Mataflorida al rei amb data de 4 d'agost de 1824 (vol. xxii, fol. 341-350 dels PRFVII.APR).

ment, estava a les ordres d'Eguía. Eguía se sentia de cop desplaçat de l'epicentre de la contrarevolució: «despojado del mando que V.M. le había conferido, de todo conocimiento en las operaciones», desatès per les autoritats franceses i amenaçat de mort pels seus enemics reialistes.²⁷ Quesada, en realitat, es desentengué d'Eguía i Mataflorida, i el mes de novembre de 1822 intentà formar una regència pròpia amb la col·laboració de Cecilio Corpas i José Solera (clergue).

El prestigi d'Eguía queia a marxes forçades, a mesura que anava gastant-se els fons de la contrarevolució, fins al punt que el seu secretari, Marcos Núñez Abreu, l'abandonà i fugí amb tots els seus papers. Fou llavors quan Eguía, amb l'objectiu de guanyar-se l'ajut francès, jugà la carta de la moderació. El Govern de les Tulleries havia «manifestado que sus intentos no son de volver al estado del año 19, sino que juntándose las cortes por estamentos cuidaran, como único medio de remediar los males que la nación padece», i escoltava amb indiferència les propostes de Mataflorida perquè «cosas tan antiguas no era del caso renacer».²⁸ És en aquest moment quan, des de les files liberals moderades, també es realitzen propostes per reformar la Constitució en un intent de resoldre tres problemes alhora: aconseguir els seus objectius de reduir la participació popular, cercar un pacte amb els reialistes moderats i signar un acord amb les autoritats franceses.

Mentrestant, Mina, al capdavant d'un exèrcit d'operacions, aconseguirà al llarg de la tardor d'aquest any foragitar les principals partides reialistes de Catalunya i reconquerir les places fortes que tenien a les seves mans, expulsant alhora la Regència a França. Per primer cop, l'exèrcit constitucional, àmpliament reforçat amb regiments d'arreu de l'Estat, disposava d'un cap de prestigi, Mina, i d'un projecte sobre què calia fer, i d'acord amb el qual es mobilitzà tot l'exèrcit a Catalunya. A més, la divisió de la direcció contrarevolucionària dificultà enormement que arribessin els diners necessaris per mantenir les tropes reialistes en condicions i que les partides poguessin armar-se i equipar-se convenientment.

Les contínues derrotes de les tropes reialistes a mans de l'exèrcit de Mina feien baixar les cotitzacions de la Regència d'Urgell. Perduda la confiança en el Govern francès, la Regència dirigí els seus esforços vers els sobirans de Nàpols, Sardenya, Saxònia i el Papat, però ja era massa tard. Fins i tot, Ferran VII va fer el buit a Mataflorida, com deixen entreveure les cartes que li adreçà el delegat secret del rei a París, comte de Fernán-Núñez. També Eguía va rebre carta del rei (14 de setembre de 1822), comminant-lo que «averiguase el motivo de la formación de la Regencia, mandándole le diera instrucciones correspondientes para que no diera paso alguno sin contar con el Emperador de Rusia, a quien V.M. tenía dadas todas sus facultades». Un mes més tard (24 d'octubre), el rei envià de nou una carta a Eguía dema-

27. Exposició al rei amb data d'1 de desembre de 1823 (vol. xxiv, fol. 17v dels PRFVII.APR).

28. Carta de Balmaseda a Mataflorida relatant una conversa del primer amb Chateaubriand, datada el 20 de setembre de 1822 (manuscrit 1.867 de la BNM).

nant-li informes de la Regència. Eguí contestà les sol·licituds del rei per mitjà d'Antonio Ugarte els dies 8 i 26 de desembre, fent-li avinent que «Los desastres de Cataluña; el estado de abatimiento a que habían quedado reducidos los valientes defensores de V.M. por la mala dirección de los negocios, cuya administración era abusiva, y sobre todo por la conducta poco recta y desmesurada ambición del Marqués de Mataflorida que criminalmente se había apropiado las prerrogativas del trono; y haría ver al mismo tiempo la resolución en que estaban muchos Jefes de Cataluña de abandonar la empresa más bien que obedecerle».²⁹

A començaments d'octubre, Balmaseda arribà a proposar a Mataflorida que dissolgués la Regència i l'exèrcit realista, perquè dins el realisme «siempre hubieron poca unión, ningún talento y grande egoísmo», i perquè malgrat que les potències europees estaven disposades a donar suport a la Regència, Villèle insistia en «Dar-nos Carta o la modificación de la actual con la creación de las dos Cámaras; su interés es que desaparezca la Regencia y los soldados que están bajo sus ordenes para después entrar este ejercito y dar la ley según lo tienen ya acordado. Pero este plan ha tenido su contradicción con las disposiciones acordadas en Viena últimamente».³⁰

A mitjan mes d'octubre, davant l'ofensiva de Mina, la Regència sortí de la Seu cap a Puigcerdà, tot justificant el trasllat perquè «tiempo hace estaba tratando de su traslación a la Cerdaña a fin de fijar un punto más céntrico y menos incómodo no solo para los catalanes de oriente del Principado, sino para todos los que acuden de otras provincias, que les viene muy bien ahorrarse quinientas incomodidades».³¹ Tot i que posteriorment, amb motiu de la sortida de Puigcerdà cap a Llivia (24 de novembre), Mataflorida reconeixrà que «con todas las fuerzas de los Constitucionales han cargado sobre este punto, han sobornado a muchos de los nuestros, y por otra parte nos hallamos sin armas, sin municiones y sin dinero y estamos apresados; las tropas desesperadas y desnudas».³² A finals de novembre de 1822, Mataflorida escrivia des de Llivia a Balmaseda:

Esto durará poco y tendremos que volver a Francia, sí mi querido amigo, es muy triste el aspecto que presiento en el día. Los Enemigos han concentrado aquí casi todas sus fuerzas, la superioridad de estas e insubordinación de las más proporcionará a aquellos continuas ventajas, y han precisado la traslación de la Regencia a Puigcerdá, y de allí a este punto que ocupará por poco tiempo.³³

Efectivament, a finals de novembre, els realistes havien perdut Puigcerdà i la Regència havia tornat a territori francès. L'Estat Major de la Regència estigué uns

29. Exposició al rei amb data d'1 de desembre de 1823 (vol. xxiv, fol. 18, dels PRFVII.APR).

30. Cartes de Balmaseda a Mataflorida amb dates de 3, 13 i 20 d'octubre de 1822 (Índice..., i, 14, 18 i 20).

31. *Diario de Urgel*, núm. 37 (18 novembre 1822), p. 1-2.

32. Carta de Mataflorida a Balmaseda amb data de 21 de novembre de 1822 (Índice..., xviii, 9, 29).

33. Carta amb data de 20 de novembre de 1822 (Índice..., xviii, 8).

dies a Perpinyà (hi arribà el 4 de desembre), amb Mataflorida i el seu fill, l'arquebisbe de Tarragona, Hortaça, Gispert, Bellido, Barcia, el general Pedro M. Grimarest. La Regència es refugià finalment a Tolosa (10 de desembre) on, posteriorment, es dissolgué, tot i que tenia previst d'anar a Baiona per tal de reaparèixer a Navarra. Aquesta era una proposta formulada també pel cap dels reialistes navarresos, el general Longa, que «la Regencia pase ahora a Navarra».³⁴

A mitjan mes de desembre Balmaseda, va escriure a Mataflorida dient-li que era necessari que de nou la Regència entrés en territori espanyol dotze o quinze dies per donar temps a concretar les resolucions de les potències. Però Mataflorida responia des de Tolosa a mitjan desembre que:

Hace meses que se me decía que me mantuviese 20 días, un mes, dos meses, y que con esto había bastante; he visto que el tiempo se ha pasado y que no ha resultado nada; ahora se dice que doce o quince días de duración, y es menester preguntar a esos Señores con que dinero se hace eso, porque no hay ninguno. De donde nos hemos de equipar de armas y municiones quando este Gobierno está empeñado en que no las tengamos, y en que se disolviese la Regencia, por cuya razón el trato que hemos experimentado en la frontera es muy largo de contar y no tengo tiempo para eso.³⁵

També passà a França la Junta de Catalunya que sol·licità a la Regència ajuda econòmica per subsistir. La resposta de l'arquebisbe Creus era lacònica i evidenciava que el temps polític de la Regència ja havia passat:

No habiendo caudales algunos en los fondos del Gobierno de la Regencia, es imposible por ahora atender a la justa solicitud de los suplicantes, pero es de esperar que el gobierno francés, cuya generosidad para con los defensores de la justa causa de la religión y del trono, no desatenderá acudiendo a él las necesidades de los que constituyen la primera autoridad política de la provincia de Cataluña en todos los pueblos de esta que reconocen al verdadero Real Gobierno de la Regencia.³⁶

La Junta reialista de Catalunya, en la línia de la Regència, manifestava que «el voto general de la Península realista, pero en especial de nuestra fiel Cataluña, es a favor de la Regencia» i que la causa de la derrota dels reialistes no es devia «a su autoridad o gobierno, sino a la falta de medios, recursos y auxilios».³⁷ Afegia el document que l'únic que movia els reialistes contraris a la Regència era «un parto de ambición, una empresa destituida de sólido y sano fundamento» inspirada pels liberals. Per tot plegat demanava «reconocer la Regencia [...], secundar sus miras, coadyudar sus proyectos, proteger los realistas concediéndoles armas, municiones y todo género de auxilios. No retarde en declarar y hacer la guerra a los revolucionarios españoles».

Al llarg de l'hivern de 1823 es refugiaren al Departament dels Pirineus Orientals uns sis mil soldats reialistes i unes dues mil persones més, entre clergat, dones i fami-

34. Carta del cònsol de Baiona amb data de 6 de desembre de 1822 (AHN, Estado, lligall 6.156).

35. Carta de Mataflorida a Balmaseda amb data de 13 de desembre de 1822 (Índice..., XVIII, 9, 32).

36. Carta de Creus sense data (lligall 4MP-369 de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals-ADPO).

37. Carta datada a Perpinyà el 23 de febrer de 1823 (lligall 4MP-369 de l'ADPO).

liars dels reialistes. Eroles, d'acord amb el Govern francès, s'encarregà de reorganitzar les partides reialistes de cara a la seva entrada a Espanya junt amb l'exèrcit francès. La sortida de la Regència d'Urgell cap a França fou aprofitada per Eguía per tornar a convertir-se en el centre de la contrarevolució enviant a París Antonio Calderón i Álvarez de Toledo perquè, amb Erro, fessin gestions a París davant el Govern francès. Villèle també aprofità els revessos de la Regència per donar-hi publicitat amb la intenció de desprestigiar-la. Mataflorida s'anirà quedant sol, i únicament Creus, Balmaseda i la Junta de Catalunya restaran al seu costat. L'única notícia bona era que el Congrés de Verona havia decidit posar fi a la revolució a Espanya i, més tard, el Govern francès havia acordat entrar a Espanya amb un exèrcit comandat pel duc d'Angulema i format pels anomenats els Cent Mil Fills de Sant Lluís i uns 12.000 reialistes refugiats a França.

LA FI DE LA REGÈNCIA D'URGELL I LA JUNTA D'OYARZUN (PRIMAVERA DE 1823)

Una de les qüestions que hagueren d'afrontar les autoritats franceses fou la d'associar l'entrada de l'exèrcit francès a Espanya amb alguna mena de govern provisional format per espanyols. Però els francesos desconfiaven profundament de la capacitat dels absolutistes espanyols, i la seva primera intenció era de no nomenar cap govern espanyol interí fins que arribessin a Madrid, tal com posava de manifest i criticava Mataflorida en la seva carta de mitjan febrer a l'emperador rus:

[...] puede esto tener grandes inconvenientes: No preparado el ánimo de la España, no manifestado el fin de la entrada extranjera, no apoyado el espíritu realista que es la mayor parte de la Nación declarada por el Rey y por sus antiguas constituciones, no sabe la Regencia que efecto producirá el que solo haga la fuerza lo que la razón no alcanza. [...] Pobre España, el mérito de un gobierno es de mantener un Centro que se asiente a una Monarquía y lo representa una Regencia. Dividir el país, a la Nación, en Provincias es debilitarla y fomentar la división de opiniones, y por consiguiente los Sectarios.³⁸

Mataflorida es mostrava més partidari de seguir una repressió dura, i preguntava a l'emperador rus si «las sabias medidas adoptadas para Nápoles y Piamonte no han de adoptarse para la desgraciada España», alhora que criticava la intenció del Govern francès de «Establecimientos de Cámaras compuestas de ignorantes y débiles que no pueden acomodar al genio del antiguo sistema de la Península; introducción de la Carta de Francia directa o indirectamente para dejar impune el pillaje, trastornada la Religión de nuestros Mayores y abierta la puerta del desorden popular, es lo que se intenta por los enemigos de la pobre España y lo que una Regencia tan perseguida resiste con todos sus esfuerzos, es lo que nos ha expuesto a todo linaje de sacrificios.»

El Govern francès no volia en cap cas nomenar una regència provisional, perquè cap dels seus dos possibles presidents presentaven garanties de dur a la pràctica el que ells desitjaven, una mena de terme mitjà entre revolució i reacció. Mataflorida,

38. Carta amb data de 18 de febrer de 1823 (vol. xxii, fol. 309-315 dels PRFVII.APR).

perquè tenia les idees massa clares i un prestigi important que el feia antipàtic al Govern francès, i Eguía, per la seva incapacitat manifesta i pel seu tarannà ultraconservador. Tot plegat féu decidir en un primer moment al Govern francès de no nomenar cap regència provisional, però això provocà la protesta dels dirigents contrarevolucionaris i, de passada, va fer aparèixer els fantasmes de la Guerra del Francès de tan mal record a França. En paraules de Mataflorida el que pretenia Villèle era:

[...] 1º dar tiempo y obrar de acuerdo con los liberales de Madrid y Wellington para que tarde en declarar la guerra; y el 2º que en caso de no poderse evitar, pueda por lo menos establecerse en España el Sistema representativo, para lo que es un obstáculo insuperable la Regencia de Urgel.³⁹

Al final, el Govern francès decidí que Eguía, més manipulable que no pas Mataflorida, formés una junta perquè assessorés el duc d'Angulema mentre durés l'ocupació d'Espanya, amb Eguía com a vicepresident, i Eroles, l'arquebisbe de Tarragona, el bisbe d'Urgell, Erro i Calderón, com a vocals. Com que Eroles havia estat nomenat cap de l'exèrcit reialista de Catalunya i Aragó, fou nomenat com a suplent el general Pedro Grimarest. Amb aquest nomenament, Eguía aconseguí el suport dels vells aliats de Mataflorida: els generals O'Donell, Laguna, comte d'Espanya, i Quesada. Tot i això, ni Creus ni el bisbe d'Urgell contestaren les cartes d'Eguía ni es presentaren a la constitució de l'esmentada Junta, que, de fet, ni s'arribà a constituir. L'opinió de Mataflorida respecte d'aquesta Junta no deixa lloc a dubtes:

Compuso pues el Ministro Villèle la Junta que había de acompañar a S.A.R. de tres. El Presidente, un anciano accidentado, inútil para todo, y de dos conocidos por enemigos de la justa causa del Rey, pero muy decididos por el sistema representativo, todos ellos sin otro mérito que el haberse prestado a servir de instrumento para destruir a la Regencia de Urgel, y des[h]acer su ejército. Como esta Junta no era Gobierno Español, sino meros ejecutores de las órdenes de S.A.R., o más bien de Villèle, a cuyo sueldo iba, no pudieron infundir confianza a España, y desde el primer momento se vio dividirse los realistas en dos partidos, que chocaban mutuamente en las Provincias del Norte de ella, y disolverse sus cuerpos por haberse puesto en ellos oficiales revolucionarios; y continuando en transigir por sistema con la revolución, el descontento se generaliza en todas las Provincias y el resultado consiguiente es el poner el Ministerio francés a la España y a la Francia en la más crítica situación de unas guerras civiles, terminables solamente por el poder de la Santa Alianza.⁴⁰

Mataflorida esgrimí una tercera comunicació del rei per mantenir-se ferm en el manteniment de la Regència:

La 3ª autorización es del mes de Marzo de este año [1823], comunicada a la Regencia por mano de Don Félix Ruiz de Albarado, después de haber hecho una exposición a Bayona a S.A.R. el Señor

39. Índice..., fol. 151v.

40. Carta de Mataflorida a Metternich amb data de 2 d'agost de 1823 (vol. xxxi, fol. 335-340, dels PRFVII. APR).

Duque de Angulema, declarándole la voluntad del Rey de que la Regencia de Urgel continuase sus funciones hasta Madrid, donde hallaría una Real resolución sobre los que allí deberían componer el Gobierno. Igual exposición hizo Albarado a S.M. el Rey de Francia y ninguna de las dos surtió el menor efecto. El mismo Albarado se dejó sobornar en Bayona, y tomó a su cargo el persuadir en Tolosa al Arzobispo de Tarragona que aceptase ser individuo del Gobierno nombrado por el Ministerio francés para España, lo que no pudo conseguir, ni tampoco que el que el Marqués de Mataflorida renunciase a la Presidencia de la Regencia y desistiese de su empresa.⁴¹

El baró d'Eroles es va convertir en el primer objectiu dels atacs de Mataflorida, que l'acusava de posar al front dels batallons reialistes organitzats als Pirineus Orientals «Oficiales que hasta entonces habían servido bajo las órdenes de la revolución».⁴²

Mataflorida es negà a dimitir com a president de la Regència i això creà algunes dificultats legals als francesos, que intentaren pressionar-lo desterrant-lo a Tours:

Separándome de mis compañeros que me habían dejado, y de los Secretarios del Despacho. [...] donde he sufrido el último golpe de haberme arrancado a mi compañero el Arzobispo de Tarragona invitado para España, por lo que existo solo, pero con la misma firmeza con que principié empresa tan gloriosa.⁴³

Això, junt amb el fet que, com assenyala Eguía, els dirigents francesos consideressin que «sería antipolítico que la Junta que debía Gobernar en España durante la Cautividad de V.M. compuesta de Españoles que hubiesen merecido Vuestra Real confianza, fuese presidida por un Príncipe Extranjero que venia a la cabeza de un ejército de cien mil combatientes, por lo que, para quitar todo pretexto a la malicia sería conveniente que se formase una Junta Compuesta de las personas que se hallaban presentes y hubiesen sido comprendidas en la lista de las que formaron el proyectado Consejo de Gobierno, como autorizadas por V.M.».⁴⁴ La nova junta, anomenada Junta provisional de Gobierno de España e Indias, estava integrada per Francisco Eguía com a President, i per Calderón i Erro com a vocals, qualificats per Mataflorida com «los que no representan a la Nación ni tienen su confianza, el primero tiene una inaptitud física que no la pueden curar todas las órdenes de los reyes».⁴⁵ Era a aquesta Junta a la qual es referia el cònsol de Baiona, quan informava que s'havia format una junta per assessorar el duc d'Angulema «en lo que hace al arreglo de todos los ramos de la Administración Civil de España».

41. Índice..., fol. 177.

42. Índice..., fol. 163 i 176.

43. Carta de Mataflorida a Metternich amb data de 2 d'agost de 1823 (vol. xxii, fol. 335-340, dels PRFVII. APR).

44. Exposició al rei amb data d'1 de desembre de 1823 (vol. xxiv, fol. 21, dels PRFVII.APR).

45. Carta de Mataflorida a Balmaseda amb data de 17 d'abril de 1823 (Índice..., xviii, 9, 78).

El 9 d'abril, Angulema constituí formalment a Oyarzun la Junta Provisional de Gobierno de España e Indias que es reunia en la seva presència, presidida per Francisco de Eguía, i formada per Antonio Gómez Calderón i Juan Bautista de Erro com a vocals, i José de Morejón, com a secretari general (Eroles, que també n'era membre, no assistí mai a les reunions perquè es trobava al capdavant de l'exèrcit reialista a Catalunya). Aquesta Junta es convertiria en l'autoritat *legítima* dels invasors fins a l'arribada a Madrid. L'actuació de la Junta es caracteritzà per posar en pràctica un absolutisme absolut, sense concessions.

A finals d'abril es plantejà la possibilitat que la Regència de Mataflorida entrés a Espanya, en una maniobra, no sabem si inspirada pels liberals o pels francesos, amb l'objectiu de dividir els reialistes i treure'n benefici. El cert és que Mataflorida refusà la proposta al·legant que «sería promover una guerra civil, nueva desunión y anarquía» i que desconfiava dels francesos, perquè ja l'havien deixat a l'estacada més d'una vegada.⁴⁶ El 27 d'abril donava les darreres ordres a Balmaseda dient-li que la Regència d'Urgell havia finalitzat:

[...] yo creo que en día no debe dar un paso, sino suspender toda operación diplomática haciendo en este concepto cuanto le parece mejor pues que ya no se esperan fondos ni hay posibilidad de que se haga nada por la Regencia.⁴⁷

El 23 de maig, en arribar les tropes franceses a Madrid, Angulema destituí la Junta, i el 25 formà una nova *Regencia del Reyno* integrada pel duc d'El Infantado (president), el duc de Montemar, Juan de Cavia (bisbe d'Osma), Antonio Gómez Calderón i el baró d'Eroles (que continuà a Catalunya), com a vocals, i com a secretari actuava Francisco de Calomarde. La Regència nomenà un govern integrat per José García de la Torre (Gràcia i Justícia), Víctor Damián Sáez (Estat), José de Sant Juan (Guerra), José Asnarez (Interior), Luis Salazar (Marina), i Juan Bautista Erro (Hisenda).

La formació de la *Regencia del Reyno* fou criticada agrament per Eguía per «los males incalculables que semejante auto de soberanía ejercido por un Príncipe extranjero que entraba bajo el título de auxiliador hubiera podido ocasionar a esta desgraciada Monarquía, si no la hubiera salvado la esperanza, y por fin, la conseguida libertad y presencia de V.M.». Eguía acusava Angulema i el duc d'El Infantado de conspirar des de Burgos en contra seva «con el objeto de separar el exponente del encargo que V.M. le había conferido, a pretexto de su dureza, de su vejez y de su debilidad de Cabeza», cosa que demostra, de nou, que Eguía no tenia res de moderat, ja que precisament fou allunyat del poder per ser excessivament ultra, com demostra la

46. Carta de Mataflorida a Balmaseda, Urgell 21 d'abril de 1823 (Índice..., xviii, 9,80).

47. Carta de Mataflorida a Balmaseda, Urgell 27 d'abril de 1823 (Índice..., xviii, 9,81).

seva exposició al rei un cop finalitzada la guerra, especialment en l'apartat referent a l'anàlisi dels antecedents del Trienni i les propostes de govern que fa. Eguía reconeix implícitament que ha estat desplaçat de la Junta pel seu tarannà ultra:

El carácter inflexible justo del exponente, no cruel y sanguinario como mal intencionadamente se ha supuesto, no podía, en el ejercicio de Presidente de la Junta provisional de gobierno, conciliarse ni contemporizar con el débil de muchos españoles que acompañaban a la Junta, ni con el de otros que se acercaban a ella, y que atentos solo a dominar exhortaban frecuentemente el ejercicio de la moderación con los enemigos del Trono y del altar, que jamás la conocieron, desacreditaron mañosamente a los que han expuesto sus vidas por V.M. y han protegido a los enemigos de tan sagradas instituciones.⁴⁸

Eguía, a més, retreu que els conspiradors que l'han desplaçat s'havien amagat fins l'entrada dels francesos, ja que mentre ell dirigia la contrarevolució:

Los intrigadores y ambiciosos, se negaron a dar la cara, no quisieron exponerse a los riesgos de una fuga, ni a sufrir incomodidad alguna por que no veían seguridad hasta que dentro de sus casas mismas vino a ofrecérsela, por consecuencia de los trabajos de los vasallos fieles, un ejército de más de 100.000 hombres unido con todas las tropas realistas que se hallaban con las armas en la mano en muchas provincias, a cuya sombra y con cuya seguridad era muy dulce entrar a mandar.⁴⁹

Afegia que mentre la seva Junta provisional havia pres grans iniciatives, la nova Regència estava integrada per moderats que havien conviscut amb el sistema constitucional:

Eligió para el desempeño de las funciones más importantes del Estado en las circunstancias a hombres que habiendo hecho muy poco, o no habiendo hecho cosa alguna en favor de V.M. aparece que han hecho algo contra su causa y han merecido cuando menos la confianza del Gobierno revolucionario, quien les había conservado en ocupaciones importantes, les había fiado otras, y no les había incomodado de manera alguna.⁵⁰

Mataflorida, tot i ésser enemic d'Eguía, compartia les seves idees respecte de la Junta de govern creada a Madrid:

A la llegada del Señor Duque de Angulema a Madrid creó por si, otra Junta con el impropio nombre de Regencia no menos ilegítima que la creada en Bayona; y se ha conciliado el odio de la Nación que solo ve en sus pasos no administrarse justicia, rodearse de revolucionarios; empleando a algunos en los destinos, y dispensando honores y [?] a los que no tienen más motivo que haber sido empleados por Villèle contra la Regencia de Urgel, y fomentar el sistema representativo [...]»⁵¹

48. Exposició al rei amb data d'1 de desembre de 1823 (vol. xxiv, fol. 28v, dels PRFVII.APR)

49. Exposició al rei amb data d'1 de desembre de 1823 (vol. xxiv, fol. 28v, dels PRFVII.APR)

50. Tots els textos d'aquest paràgraf a l'exposició al rei amb data d'1 de desembre de 1823 (vol. xxiv, fol. 22, dels PRFVII.APR).

51. Carta de Mataflorida a Metternich amb data de 2 d'agost de 1823 (vol. xxii, fol. 335-340, dels PRFVII.APR).

Eguía i Mataflorida no estaven sols en les seves demandes de restaurar l'absolutisme més pur. Els arquebisbes de València i Tarragona, els bisbes d'Oviedo i Ciudad Rodrigo, i el patriarca de les Índies, entre altres autoritats eclesiàstiques, es dirigien, a començaments de desembre de 1823, al rei reclamant-li que només donés càrrecs a persones de provada fidelitat absolutista —«a personas que a cierta ciencia sean leales, amantes de su Persona y de los derechos de su soberanía»—, i que restaurés la Inquisició:

La nación toda, Señor, pide Inquisición; la Iglesia y el pueblo claman por ella; y los enemigos de V.M., sea fingiendo que es preciso aguardar para más adelante, sea aparentando de parte de los extranjeros obstáculos insuperables, que acaso ellos mismos suscitan, sea desacreditándola y haciéndola considerar o por superflua, o por digna de reforma, ganan tiempo, engañan a V.M. y eluden el golpe mortal decisivo que saben puede solo desconcertar sus planes abominables. [...] Los libertinos y los incrédulos hablan con horrible descaro, hacen prosélitos y predicán abiertamente sus máximas, porque nadie les impone ni temen ningún castigo; y así la revolución apenas algo amortiguada, pero no estinguida, ocultamente se extiende, y brotará de nuevo cuando no habrá ningún medio humano para detenerla y apagarla.⁵²

La *Regencia del Reyno* tingué diversos enfrontaments amb els francesos a causa del seu absolutisme a ultrança, que desmentia les acusacions de Mataflorida i Eguía. A començaments d'agost, en plena polèmica pel decret d'Andujar d'Angulema, Mataflorida es dirigia a Metternich sol·licitant la intervenció de les potències del nord per acabar d'esclafar completament la revolució, ja que considerava que els francesos no hi actuaven decididament:

Ya ha visto el Señor Duque de Angulema los efectos de su sistema en España: los pueblos se hallan disgustados porque no se administra justicia, y la revolución al cabo de varios meses sigue casi la misma, las partidas de revolucionarios se aumentan cometiendo los mayores excesos en las Provincia, los facciosos Españoles y varios extranjeros de su clase continúan su misma irregular conducta en Madrid, y aun la persona de su Alteza Real últimamente ha corrido peligro por planes combinados de los revolucionarios mismos. Así, Señor, se extinguen revoluciones que amenazan toda Europa. La secta no se arrepiente, sus principios no perdonan y cuando se les hace esta gracia se preparan a nuevos sucesos. Con la conducta que se observa no se castigan los ultrajes de un Rey, ni se impone respeto por los demás. Aun en la sola prisión de muchos rebeldes y sus familias pudo tener rehenes la vida de Fernando Séptimo y le hubieran libertado de muchos ultrajes y peligros. Ese no es medio de dejar a un Rey en verdadera libertad para dar leyes a su Pueblo. Así no se castigan sediciones militares, ni se proporcionan al Monarca los medios de crear un ejército puro y fiel.

En tal situación observo que solo el poder de las altas Potencias del Norte pueden poner en verdadera libertad a mi Rey y dar fin a los daños verificados, y a los que amenazan. Mi Rey al salir de su cautiverio se hallará sin ejército porque no se ha disuelto el revolucionario. Ni por falta de

52. Exposició datada a Madrid el 5 de desembre de 1823 (una còpia manuscrita al vol. xxii, fol. 238-240, dels PRFVII.APR).

fuerzas se hallará en libertad para formar uno enteramente nuevo y fiel. Se hallará sin dinero porque no es recurso seguro el que se proporcione por mano de Villèle, sino condescendiendo a sus injustos planes, se hallará rodeado de los mismos que lo han perseguido sin medios para contenerlos y conibando por todas partes de las redes de Villèle. No es pues posible a mi Soberano vencer estos obstáculos sin el poder de las grandes Potencias del Norte, y el mismo le es necesario para adquirir la integridad de su territorio, cuyo despojo entra en los planes de sus enemigos.⁵³

Però Mataflorida anava més enllà i proposava a les esmentades potències, Rússia, Prússia i Àustria, per mitjà de Metternich, que aprofitessin l'ocasió per posar fi a la Carta francesa i evitar així el contagi revolucionari per a Europa. I encara hi ha historiadors que sostenen que Mataflorida representava una via reformista entre revolució i contrarevolució:

No nos cansemos, Señor, ese sistema de Villèle influencia de manos pérfidas será la ruina de España y la Francia; y Dios quiera no trascienda al resto de la Europa. Esa carta de este País tiene que arrancar más lágrimas, que las que en treinta años de revolución ha tenido que verter la Europa.

Observo que de establecerse el Gobierno representativo en el mediodía de la Europa más o menos, las revoluciones han de cundir por toda ella y procurarán trastornar los sistemas Monárquicos del resto. Cuando no lograre esto la Secta, la fuerza reunida en el mediodía podía formar un choque continuo para sostener pretensiones, e intereses acaso los más indebidos, y no es fácil sujetar tales enemigos porque la Nación más fuerte del mediodía pondría a su disposición la voluntad de las potencias representadas, reduciendo a sus Reyes a Esclavos coronados por la mera compra de algunos botos de las Cámaras. Así que interesa a las Altas potencias mantener a España y Portugal separadas de tales Gobiernos representativos y sostenidos sus Reyes para hacer frente a tentativas injustas; y conservada la energía de otros semejantes, viendo que los Soberanos del Norte saben mantenerlos intactos en su Trono.

Hoy puede ser el momento de destruir el empeño de la Secta: En España y Portugal pueden conservar las Altas Potencias para destruir con el tiempo tal gobierno representativo, germen de discordia aun en los reinos que más lo abrigan; y se asegurará por este medio la paz de la Europa. Las Potencias que para su engrandecimiento se alimentan de conmociones ajenas son las que suspiran por estos gobiernos que se las aseguran; y solo por este medio destructor de la especie humana creen poder rivalizar el poder colosal del Norte y los intereses de sus Pueblos.

[...] Disimule V.A. que llevado del celo de desempeñar mis deberes ofrezca a su alta comprensión noticias y observaciones que no se escapan a su conocimiento, pero resuelto a sepultarme en las ruina de mi Patria por la gloria de haber sido útil a todas las testas coronadas y fiel a mi Rey de quien he merecido su confianza en el alto encargo de que acompaño copia confidencial a V.A., no puedo menos de Suplicarle que al continuarla por ahora en el Secreto que está en el mío incline la voluntad del Señor Emperador para que no aparte la vista de la desgraciada suerte de mi Rey; que emplee su poder en hacer ilusorios los planes de Villèle, destructores de los Tronos; que contribuya a la verdadera libertad de los Reyes de España y Portugal impidiendo el establecimiento del sistema

53. Carta de Mataflorida a Metternich amb data de 2 d'agost de 1823 (vol. xxxi, fol. 335-340, dels PRFVII. APR).

representativo que los sujeta al carro revolucionario, y en esto asegurará también S.M.I. su Trono atacado un día en detalle por los mismos tiros de la secta.

Al final, un cop restaurat al poder absolut, Ferran VII nomenà Francisco Eguía capità general i comte del Real Aprecio i, en canvi, s'oblidà totalment del marquès de Mataflorida, l'home que havia encapçalat la Regència d'Urgell i que més havia fet per tal que Ferran VII recuperés el ceptre absolut.